

Ethics-Oriented Governance in Sustainable Urban Development: An Analysis of the Role of Human Values in Urban Management and Regional Planning

Fardin Ahmadi ^a✉ , Rasool Maroofiazar ^b

a. PhD in Theology, specialization in Qur'anic Sciences and Hadith, Islamic Azad University, Alborz Branch, Alborz, Iran.

Email: fardinahmadi6969@gmail.com

b. Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities, University of Maragheh, Maragheh, Iran.

Email: maroofiazar@maragheh.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Received:
9 February 2026
Received in revised form:
17 February 2026
Accepted:
23 February 2026
pp.78-85

Keywords:
Ethics-Oriented,
Governance,
Sustainable Urban,
Development,
Urban Management Regional
Planning.

ABSTRACT

Sustainable urban development has, over recent decades, emerged as one of the most fundamental and pressing concerns of urban planning, policy-making, and management systems at local, national, and global scales. As complex socio-spatial systems, cities serve as primary centers of population concentration, economic activity, and social interaction, and therefore play a critical role in advancing the objectives of sustainable development. However, evidence drawn from global experiences indicates that insufficient attention to ethical foundations and human values within urban governance processes has resulted in policy inefficiency, the intensification of spatial and social inequalities, weakened urban justice, and a gradual decline in social capital and public trust.

This study adopts an analytical-explanatory approach to examine the role and significance of ethics-oriented governance in achieving and reinforcing sustainable urban development. It seeks to analyze the position and function of key human values, including justice, accountability, transparency, human dignity, and citizen participation, within the frameworks of urban management and regional planning. In this context, particular emphasis is placed on the interconnections between ethical principles, governance structures, and urban decision-making processes as essential prerequisites for the realization of comprehensive urban sustainability. The research methodology is descriptive-analytical, and data were collected through documentary research, systematic analysis of relevant theoretical literature, and a review of credible domestic and international studies. The findings reveal that ethics-oriented governance, as both a normative and functional framework, contributes to enhancing public trust, strengthening the accountability and responsiveness of urban institutions, and aligning managerial decisions with collective interests and public welfare. Furthermore, the integration of ethical components into regional planning systems not only leads to improvements in urban quality of life but also enhances the capacity of cities to build resilience and effectively respond to complex and multidimensional contemporary challenges.

Citation: Ahmadi, F., & Maroofiazar, R. (2026). Ethics-Oriented Governance in: Sustainable Urban Development an Analysis of the Role of Human Values in Urban Management and Regional Planning. *Journal of Geography and Urban Research*, 2(4), 78-85.

 <https://doi.org/10.22130/gur.2026.2084981.1039>

© The Author(s)

Publisher: University of Maragheh.

This is an open access article under the CC BY license
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Rapid urbanization and the increasing complexity of urban challenges have positioned cities at the center of social, economic, and environmental concerns. Issues, such as spatial inequality, environmental degradation, and governance inefficiency have highlighted the limitations of purely technical and economic approaches to urban management. Sustainable urban development has therefore emerged as a comprehensive framework aimed at balancing present needs with the rights of, future generations. However empirical evidence suggests that neglecting ethical and human values in urban governance often undermines the effectiveness of development policies. This study examines ethics-oriented governance as a normative and functional framework that integrates human values into urban management and regional planning to promote sustainable urban development.

Methodology

This research is applied in purpose, and descriptive-analytical in nature. Adopting a qualitative approach, the researchers collected the data through documentary and library-based research, including peer-reviewed academic articles, books, and policy documents related to urban governance and sustainability. Qualitative content analysis was employed to identify and categorize key concepts associated with ethics-oriented governance, human values, and sustainable urban development. To enhance validity, multiple sources and comparative theoretical perspectives were analyzed. The study is non-spatially bound and focuses on a conceptual and theoretical examination of urban governance models rather than a specific case study.

Results and discussion

The findings indicate that human values such as social justice, transparency, accountability, human dignity, and citizen participation are fundamental in improving the quality of urban governance. These values enhance public trust and social

capital, thereby facilitating citizen engagement in decision-making and oversight processes. Ethics-oriented governance contributes to reducing spatial inequalities by promoting fair distribution of urban resources and services. Moreover, it encourages long-term, responsible decision making that incorporates environmental considerations and intergenerational equity. A key outcome of the study is identifying ethics-oriented governance as a mediating mechanism through which human values are translated into tangible sustainable development outcomes via institutional and managerial structures.

Conclusion

The study concludes that ethics-oriented governance is not merely an ethical ideal but a practical necessity for achieving sustainable urban development. Urban policies and planning efforts lacking ethical foundations risk inefficiency, reduced legitimacy, and long-term instability. Integrating ethical principles into urban governance frameworks enhances quality of life, strengthens urban resilience, and supports balanced social, economic, and environmental sustainability. The findings underscore the need to rethink conventional urban management models and adopt value-based, human-centered governance approaches.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific advisors of this paper.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

حکمرانی اخلاق محور در توسعه شهری پایدار؛ تحلیل نقش ارزش‌های انسانی در مدیریت شهری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای

فردین احمدی^۱✉، رسول معروفی‌آذر^۲

۱-دکتری تخصصی، الهیات گرایش علوم قرآن و حدیث، دانشگاه آزاد واحد البرز، البرز، ایران. Email: fardinahmadi6969@gmail.com

۲-دانشیار، گروه مهندسی مکانیک، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه مراغه، مراغه، ایران. Email: maroofiazar@maragheh.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۱۱/۲۰

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۱۱/۲۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۱۲/۰۴

صص. ۷۸-۸۵

واژگان کلیدی:

حکمرانی اخلاق محور،

توسعه شهری پایدار،

مدیریت شهری،

برنامه‌ریزی منطقه‌ای.

توسعه شهری پایدار در دهه‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین و محوری‌ترین دغدغه‌های نظام‌های برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و مدیریت شهری در سطوح مختلف تبدیل شده است. در این میان، شهرها به عنوان کانون‌های اصلی تمرکز جمعیت، نقشی تعیین‌کننده در تحقق اهداف توسعه پایدار ایفا می‌کنند. با این حال، بررسی و تحلیل تجربه‌های جهانی و الگوهای اجرایی نشان می‌دهد که غفلت از بنیان‌های اخلاقی و ارزش‌های انسانی در فرایند حکمرانی شهری، به طور قابل توجهی موجب ناکارآمدی سیاست‌ها، تعمیق نابرابری‌های فضایی و اجتماعی، تضعیف عدالت شهری و در نهایت کاهش سرمایه اجتماعی شده است. پژوهش حاضر با اتخاذ رویکردی تحلیلی-تبیینی، به بررسی نقش و اهمیت حکمرانی اخلاق محور در تحقق توسعه شهری پایدار می‌پردازد و تلاش می‌کند جایگاه و کارکرد ارزش‌های انسانی همچون عدالت، مسئولیت‌پذیری، شفافیت، کرامت انسانی و مشارکت فعال شهروندان را در فرایند مدیریت شهری و نظام برنامه‌ریزی منطقه‌ای مورد تبیین قرار دهد. در این راستا، توجه ویژه‌ای به پیوند میان اخلاق، حکمرانی و تصمیم‌گیری‌های شهری به عنوان یکی از پیش‌شرط‌های اساسی دستیابی به پایداری همه‌جانبه شهرها معطوف شده است.

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی بوده و داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از طریق مطالعه اسنادی، تحلیل متون نظری مرتبط و بررسی پژوهش‌ها و مطالعات معتبر داخلی و خارجی گردآوری و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که حکمرانی اخلاق محور، به عنوان یک چارچوب هنجاری و در عین حال کارکردی، می‌تواند از طریق ارتقاء اعتماد عمومی، تقویت پاسخگویی و شفافیت نهادهای شهری و هم‌راستاسازی تصمیمات مدیریتی با منافع جمعی و مصالح عمومی، زمینه تحقق پایداری اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی شهرها را فراهم سازد. افزون بر این، ادغام و نهادینه‌سازی مؤلفه‌های اخلاقی در نظام برنامه‌ریزی منطقه‌ای نه تنها به بهبود کیفیت زندگی شهری و افزایش رضایت شهروندان منجر می‌شود، بلکه ظرفیت تاب‌آوری شهرها را در مواجهه با چالش‌ها و مسائل پیچیده معاصر نیز به طور معناداری افزایش می‌دهد.

استناد: احمدی، فردین و معروفی‌آذر، رسول. (۱۴۰۴). حکمرانی اخلاق محور در توسعه شهری پایدار؛ تحلیل نقش ارزش‌های انسانی در مدیریت شهری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای. *مجله جغرافیا و پژوهش‌های شهری*، ۲(۴)، ۷۸-۸۵.

<https://doi.org/10.22130/gur.2026.2084981.1039>

ناشر: دانشگاه مراغه

© نویسندگان

مقدمه

تحولات شتابان شهری در دهه‌های اخیر، از جمله افزایش جمعیت شهرنشین، گسترش نابرابری‌های فضایی، تشدید بحران‌های زیست‌محیطی، فشار بر زیرساخت‌ها و کاهش سرمایه اجتماعی، مدیریت و برنامه‌ریزی شهری را با مجموعه‌ای از چالش‌های پیچیده و چندبعدی مواجه ساخته است (Aazami et al., 2018). در چنین شرایطی، توسعه شهری پایدار به عنوان رویکردی جامع، نه تنها بر پاسخ‌گویی به نیازهای نسل حاضر تأکید دارد، بلکه حفظ حقوق و فرصت‌های نسل‌های آینده را نیز در کانون توجه خود قرار می‌دهد (Fukugawa, 2022). با این حال، تجربه بسیاری از شهرها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، نشان می‌دهد که تحقق عملی این الگو با موانع ساختاری، نهادی و ارزشی جدی روبه‌روست. بخش قابل توجهی از سیاست‌ها و برنامه‌های شهری در ایران، همچنان تحت سلطه رویکردهای فنی، کالبدی و اقتصادی قرار دارد؛ رویکردهایی که اگرچه در کوتاه‌مدت می‌توانند به بهبود برخی شاخص‌های عملکردی منجر شوند، اما در بلندمدت، به دلیل غفلت از ابعاد انسانی، اخلاقی و اجتماعی حکمرانی، زمینه‌ساز تشدید نابرابری، کاهش اعتماد عمومی و تضعیف پایداری شهری شده‌اند. این وضعیت، ضرورت بازاندیشی در مبانی نظری و عملی مدیریت شهری را برجسته می‌سازد؛ بازاندیشی‌ای که اخلاق و ارزش‌های انسانی را نه به عنوان ملاحظات حاشیه‌ای، بلکه به مثابه عنصری بنیادین در فرآیند حکمرانی شهری بازتعریف کند.

در ادبیات معاصر حکمرانی، مفاهیمی چون حکمرانی خوب، حکمرانی مشارکتی و حکمرانی شبکه‌ای به طور گسترده مورد بحث قرار گرفته‌اند. با این حال، آنچه در بسیاری از این رویکردها کمتر به صورت منسجم و نهادمند مورد توجه قرار گرفته، نقش اخلاق و ارزش‌های انسانی در هدایت تصمیم‌گیری‌های شهری است. حکمرانی اخلاق‌محور، با تأکید بر اصولی همچون عدالت، شفافیت، پاسخ‌گویی، کرامت انسانی و مسئولیت‌پذیری بین‌نسلی، می‌کوشد شکاف میان کارآمدی مدیریتی و مشروعیت اجتماعی را کاهش داده و بستر لازم برای اعتمادسازی و مشارکت مؤثر شهروندان را فراهم آورد. اهمیت این موضوع در بافت شهری ایران، به دلیل وجود چالش‌هایی نظیر تمرکزگرایی تصمیم‌گیری، نابرابری‌های فضایی گسترده، ضعف سازوکارهای نظارت مردمی و کاهش سرمایه اجتماعی، دوچندان می‌شود. در چنین شرایطی، فقدان چارچوب‌های اخلاقی روشن در نظام مدیریت و برنامه‌ریزی شهری، می‌تواند به بازتولید ناپایداری و تعمیق بحران‌های اجتماعی و زیست‌محیطی منجر شود (Rondinelli & Johnson, 2023).

از این منظر، بررسی نقش حکمرانی اخلاق‌محور در تحقق توسعه شهری پایدار، نه تنها یک دغدغه نظری، بلکه ضرورتی عملی و سیاست‌گذارانه است. بر این اساس، مقاله حاضر با رویکردی تحلیلی و مفهومی، در پی تبیین نقش میانجی حکمرانی اخلاق‌محور میان ارزش‌های انسانی و توسعه شهری پایدار است. این پژوهش می‌کوشد نشان دهد که چگونه نهادینه‌سازی اصول اخلاقی در ساختارهای مدیریتی و برنامه‌ریزی شهری می‌تواند به ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری، افزایش اعتماد عمومی، تقویت مشارکت شهروندی و در نهایت تحقق پایداری اجتماعی، فضایی و زیست‌محیطی در شهرها بینجامد. نوآوری این مقاله در تأکید بر پیوند نظام‌مند میان اخلاق، حکمرانی و توسعه شهری در بستر مسائل و واقعیت‌های شهرهای ایران نهفته است؛ پیوندی که می‌تواند مبنایی برای بازنگری در الگوهای رایج مدیریت شهری و ارائه راهبردهای عملی برای سیاست‌گذاران و مدیران شهری فراهم آورد.

این پژوهش می‌کوشد با بهره‌گیری از ادبیات نظری موجود و تحلیل انتقادی آن، خلا موجود در این حوزه را پوشش دهد و افق جدیدی در مطالعات مدیریت شهری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای بگشاید، بنابراین می‌توان اذعان نمود که اهمیت پژوهش حاضر در آن است که با پیوند دادن مفاهیم اخلاقی با توسعه شهری پایدار، چارچوبی نظری برای بهبود عملکرد مدیریت شهری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای ارائه می‌دهد.

در همین راستا این پژوهش به دنبال تبیین نقش حکمرانی اخلاق‌محور در تحقق توسعه شهری پایدار، شناسایی مهم‌ترین ارزش‌های انسانی مؤثر بر مدیریت شهری، تحلیل کارکردهای اخلاق در برنامه‌ریزی منطقه‌ای و بررسی پیامدهای به کارگیری رویکرد ارزش‌محور در حکمرانی شهری می‌باشد و به دنبال پاسخگویی به سوالات اساسی زیر است: حکمرانی

اخلاق محور چه نقشی در تحقق توسعه شهری پایدار ایفا می‌کند؟ کدام یک از ارزش‌های انسانی بیشترین تاثیر را بر کارآمدی مدیریت شهری دارند؟ و ادغام مولفه‌های اخلاقی در برنامه‌ریزی منطقه‌ای چه پیامدهایی به همراه دارد؟

مبانی نظری

مفهوم حکمرانی و تحول آن در مطالعات شهری

حکمرانی در ادبیات معاصر، فراتر از اداره دولت‌محور امور عمومی، به مجموعه‌ای از سازوکارها، قواعد، نهادها و کنش‌های هماهنگ اطلاق می‌شود که از طریق آن بازیگران مختلف از جمله دولت، شهرداری، شوراها، بخش خصوصی و جامعه مدنی در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری درباره مسائل عمومی مشارکت می‌کنند. در حوزه شهری، حکمرانی شهری ناظر به نحوه تعامل این بازیگران در اداره شهر، توزیع قدرت، تخصیص منابع، تنظیم منافع متعارض، تولید فضا و مدیریت پیامدهای اجتماعی و زیست‌محیطی تصمیم‌هاست (Akhtar & Pirzad, 2014).

تحول نظری حکمرانی شهری در چند دهه اخیر، از الگوی دولت‌محور و سلسله‌مراتبی به سمت الگوی شبکه‌ای، مشارکتی و چندسطحی حرکت کرده است؛ به این معنا که مدیریت شهری دیگر صرفاً محصول فرمان و کنترل نیست، بلکه نتیجه هماهنگی، مذاکره، اعتمادسازی و پاسخ‌گویی میان شبکه‌ای از نهادها و گروه‌های ذی‌نفع است. در چنین فضایی، معیارهای ارزیابی حکمرانی نیز از «صرف کارآمدی اجرایی» به سوی ترکیب کارآمدی با مشروعیت اجتماعی، شفافیت، عدالت، پاسخ‌گویی و کیفیت رابطه دولت محلی با شهروندان تغییر یافته است (Tacoli, 2021).

در بستر شهری ایران، مسئله حکمرانی به دلیل وجود تمرکزگرایی تصمیم‌گیری، تعارض منافع، ضعف سازوکارهای نظارت عمومی، نابرابری‌های فضایی و چالش‌های محیط‌زیستی، از یک بحث نظری فراتر می‌رود و به مسئله‌ای کاربردی و سیاست‌گذارانه تبدیل می‌شود. بنابراین هر چارچوب نظری که بتواند پیوند میان تصمیم‌گیری شهری و پیامدهای اجتماعی و زیست‌محیطی را توضیح دهد، در ارتقای کیفیت مدیریت شهری نقش تعیین‌کننده خواهد داشت.

اخلاق به مثابه بنیان حکمرانی

اخلاق در حکمرانی را می‌توان مجموعه‌ای از اصول هنجاری دانست که رفتار تصمیم‌گیران، مدیران و نهادهای عمومی را در جهت منافع عمومی، عدالت، کرامت انسانی و مسئولیت‌پذیری هدایت می‌کند (Aker, 2011). نکته کلیدی این است که اخلاق حکمرانی، صرفاً به فضیلت‌های فردی مدیران محدود نمی‌شود، بلکه در سطح ساختاری نیز معنا می‌یابد و در قالب قواعد نهادی، سازوکارهای پاسخ‌گویی، نظام شفافیت، رویه‌های تعارض منافع، استانداردهای عدالت توزیعی و فرهنگ سازمانی تثبیت می‌گردد.

از این منظر، حکمرانی اخلاق محور زمانی محقق می‌شود که اصول اخلاقی به صورت قابل سنجش و عملیاتی در فرآیندهای سیاست‌گذاری و اجرا وارد شود و بتواند از بروز خطاهای سیستماتیک جلوگیری کند. در شهر، این مسئله اهمیت مضاعف دارد زیرا تصمیم‌های شهری مستقیم‌ترین اثر را بر زندگی روزمره شهروندان می‌گذارد و هرگونه خطای اخلاقی یا نهادی، بلافاصله خود را در قالب بی‌عدالتی فضایی، تبعیض در خدمات، فساد اداری، تخریب محیط‌زیست شهری و کاهش اعتماد عمومی نشان می‌دهد.

مؤلفه‌های محوری اخلاق در حکمرانی شهری را می‌توان در چند محور صورت‌بندی کرد: شفافیت و دسترسی عمومی به اطلاعات، پاسخ‌گویی و امکان مطالبه‌گری، عدالت و انصاف در توزیع منابع و فرصت‌ها، پرهیز از تعارض منافع و رانت، مشارکت واقعی شهروندان در تصمیم‌ها، رعایت کرامت انسانی و توجه به گروه‌های آسیب‌پذیر، و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و بین‌نسلی در برابر منابع طبیعی و سرمایه‌های شهری. این مؤلفه‌ها، در عمل کیفیت تصمیم‌گیری شهری را ارتقا می‌دهد، سرمایه اجتماعی را تقویت می‌کند و هزینه‌های تعارض و بی‌اعتمادی را کاهش می‌دهد.

توسعه شهری پایدار به مثابه رویکردی چندبعدی

توسعه شهری پایدار مفهومی چندبعدی است که بر تعادل میان سه بعد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی تأکید دارد (Haunschild et al, 2023). و شهر را نه فقط یک کالبد فیزیکی، بلکه یک نظام اجتماعی فضایی می‌داند که کیفیت زندگی، عدالت فضایی، حفاظت از منابع طبیعی و تاب‌آوری شهری در آن نقش محوری دارد. در این رویکرد، موفقیت توسعه شهری صرفاً با شاخص‌های رشد اقتصادی یا توسعه کالبدی سنجیده نمی‌شود، بلکه معیارهایی مانند کاهش نابرابری، ارتقای کیفیت محیط‌زیست، عدالت در دسترسی به خدمات، بهبود زیست‌پذیری، مشارکت شهروندان، و پایداری منابع برای نسل‌های آینده اهمیت می‌یابد.

پژوهش‌های معاصر نشان می‌دهد که بدون اصلاح الگوهای حکمرانی، تحقق توسعه شهری پایدار با چالش‌های جدی روبه‌رو می‌شود. زیرا توسعه پایدار نیازمند تصمیم‌هایی است که کوتاه‌مدت و بلندمدت را همزمان ببیند، تعارض منافع را مدیریت کند، پیامدهای اجتماعی و زیست‌محیطی را پیش‌بینی کند و اجرای سیاست‌ها را در برابر جامعه پاسخ‌گو سازد. به همین دلیل، رابطه میان حکمرانی و پایداری شهری در ادبیات شهری به عنوان رابطه‌ای بنیادین مطرح شده و بسیاری از شکست‌های سیاست‌های شهری، ناشی از ضعف در حکمرانی و سازوکارهای اخلاقی و نهادی معرفی می‌شود.

پیوند حکمرانی اخلاق محور توسعه شهری پایدار

در چارچوب نظری این مقاله، حکمرانی اخلاق محور به عنوان حلقه واسط میان ارزش‌های انسانی و تحقق پایداری شهری در نظر گرفته می‌شود. فرض اصلی این است که اخلاق، زمانی که در سازوکارهای حکمرانی نهادینه شود، مسیر تصمیم‌گیری شهری را از منطق صرفاً فنی و اقتصادی به سمت منطق چندبعدی و انسان‌محور هدایت می‌کند. در چنین الگویی، تصمیم‌های شهری بر مبنای کارایی اقتصادی به تنهایی اتخاذ نمی‌شود، بلکه پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی نیز به صورت جدی لحاظ می‌گردد (Sager, 2018).

حکمرانی اخلاق محور از چند مسیر می‌تواند تحقق توسعه شهری پایدار را تقویت کند. نخست، با شفافیت و پاسخ‌گویی، امکان فساد، رانت و تخصیص ناعادلانه منابع کاهش می‌یابد و منابع شهری در جهت منافع عمومی و عدالت فضایی به کار گرفته می‌شود. دوم، با تقویت اعتماد عمومی و مشارکت شهروندان، کیفیت سیاست‌گذاری بالا می‌رود و اجرای سیاست‌ها با مقاومت اجتماعی کمتری مواجه می‌شود. سوم، با مسئولیت‌پذیری اجتماعی و بین‌نسلی، حفاظت از منابع طبیعی و کاهش تخریب محیط‌زیست شهری به اولویت مدیریت شهری تبدیل می‌شود. چهارم، با توجه به کرامت انسانی و عدالت اجتماعی، گروه‌های کم‌برخوردار و حاشیه‌نشین در برنامه‌ریزی شهری دیده می‌شوند و شکاف‌های فضایی و اجتماعی کاهش می‌یابد. بر این اساس، می‌توان گفت هرچه اصول اخلاقی در ساختار مدیریت و برنامه‌ریزی شهری عملیاتی‌تر و نهادمندتر شود، ظرفیت شهر برای حرکت به سمت پایداری اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی افزایش می‌یابد و مدیریت شهری از حالت واکنشی و کوتاه‌مدت به سوی حکمرانی پیش‌نگر، عدالت‌محور و زیست‌پذیر تغییر جهت می‌دهد.

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان اذعان نمود که حکمرانی شهری در شرایط پیچیده امروز، بدون پشتوانه اخلاقی و بدون نهادینه‌سازی ارزش‌های انسانی، نمی‌تواند توسعه شهری پایدار را به صورت پایدار و قابل اتکا محقق سازد.

بر پایه این منطق، چارچوب مفهومی پژوهش بر رابطه‌ای تأکید دارد که در آن ارزش‌های انسانی و اخلاق عمومی از طریق سازوکارهای حکمرانی اخلاق محور، بر کیفیت تصمیم‌گیری شهری اثر می‌گذارد و در نهایت تحقق پایداری شهری را در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی تقویت می‌کند و بر این فرض استوار است که ارزش‌های انسانی به عنوان متغیر مستقل، از طریق حکمرانی اخلاق محور بر توسعه شهری پایدار اثرگذار هستند. در این چارچوب، حکمرانی اخلاق محور نقش متغیر میانجی را ایفا می‌کند که می‌تواند جهت و شدت تأثیر ارزش‌های انسانی بر نتایج توسعه‌ای را تعدیل کند.

ارزش‌های انسانی مؤثر بر حکمرانی شهری: ارزش‌هایی همچون عدالت اجتماعی، کرامت انسانی، مسئولیت‌پذیری، شفافیت و مشارکت، زیربنای اخلاقی تصمیم‌گیری در مدیریت شهری را تشکیل می‌دهند. این ارزش‌ها موجب می‌شوند که منافع گروه‌های مختلف شهری به صورت متوازن در فرآیند برنامه‌ریزی لحاظ شود و از تمرکز منافع در دست گروه‌های خاص

جلوگیری گردد؛ ۲- حکمرانی اخلاق محور به عنوان سازوکار اجرایی: حکمرانی اخلاق محور از طریق نهادینه سازی قواعد شفاف، سازوکارهای پاسخگویی و تقویت نظارت اجتماعی، امکان تحقق ارزش های انسانی را در سطح عملی فراهم می کند. این سازوکارها، کیفیت سیاست های شهری را ارتقا داده و موجب هم سویی اهداف کوتاه مدت مدیریتی با اهداف بلندمدت پایداری می شوند؛ ۳- پیامدهای توسعه ای: در نهایت، تعامل میان ارزش های انسانی و حکمرانی اخلاق محور، به پیامدهایی نظیر ارتقای کیفیت زندگی شهری، افزایش سرمایه اجتماعی، بهبود عدالت فضایی و حفاظت پایدار از محیط زیست منجر می شود. این پیامدها شاخص های کلیدی توسعه شهری پایدار را تشکیل می دهند. بر این اساس، چارچوب مفهومی پژوهش نشان می دهد که بدون استقرار حکمرانی اخلاق محور، ارزش های انسانی به تنهایی قادر به تحقق توسعه شهری پایدار نخواهند بود و لازم است این ارزش ها در قالب سازوکارهای نهادی و مدیریتی نهادینه شوند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی می باشد. رویکرد کلی تحقیق کیفی بوده و با بهره گیری از روش تحلیل اسنادی و تحلیل مفهومی انجام شده است. در این پژوهش به منظور تبیین نقش حکمرانی اخلاق محور در توسعه شهری پایدار، از ترکیب مطالعات نظری، بررسی اسناد سیاستی و تحلیل انتقادی پژوهش های پیشین استفاده شده است. داده های پژوهش از طریق مطالعات کتابخانه ای و اسنادی شامل کتب، مقالات علمی-پژوهشی داخلی و خارجی، گزارش های نهادهای بین المللی مرتبط با حکمرانی شهری و توسعه پایدار و اسناد برنامه ریزی شهری گردآوری شده است. برای افزایش اعتبار علمی پژوهش، تلاش شده است که از منابع معتبر، روزآمد و مرتبط با حوزه های مدیریت شهری، برنامه ریزی منطقه ای و اخلاق حکمرانی استفاده شود.

لازم به ذکر می باشد که تحلیل داده ها با استفاده از تحلیل محتوای کیفی انجام شده است. در این فرایند، مفاهیم کلیدی مرتبط با حکمرانی اخلاق محور، ارزش های انسانی و توسعه شهری پایدار استخراج، طبقه بندی و تفسیر شده اند. سپس ارتباط میان این مفاهیم در قالب یک الگوی تحلیلی مورد بررسی قرار گرفته است. تحلیل تطبیقی یافته های مطالعات پیشین نیز به شناسایی نقاط اشتراک و افتراق رویکردهای مختلف در این حوزه کمک کرده است. در راستای افزایش روایی پژوهش، از تنوع منابع، مقایسه دیدگاه های مختلف نظری و بازبینی مستمر مفاهیم استفاده شده است. همچنین اتکای پژوهش بر چارچوب نظری پذیرفته شده در ادبیات علمی، اعتبار نتایج را تقویت می کند.

یافته های پژوهش

ارتقاء کیفیت تصمیم گیری و کارآمدی مدیریت شهری با تکیه بر حکمرانی اخلاق محور

یافته های پژوهش نشان می دهد حکمرانی اخلاق محور با تقویت مؤلفه هایی چون شفافیت، پاسخ گویی، قانون مداری، انضباط اداری و مسئولیت پذیری اجتماعی، موجب افزایش کیفیت تصمیم گیری شهری می شود. در این الگو، تصمیم ها کمتر مبتنی بر سلیقه فردی یا فشارهای غیررسمی اتخاذ می گردد و بیشتر بر مبنای قواعد روشن، فرایندهای قابل ردیابی و ارزیابی پذیری نتایج شکل می گیرد.

از منظر عملی، این تغییر در کیفیت تصمیم ها خود را در کاهش تصمیم های تعارض زا، کاهش دوباره کاری و پروژه های کم اثر، افزایش هماهنگی میان بخش های مدیریت شهری و نیز بهبود تخصیص منابع نشان می دهد. نتیجه آن است که کارآمدی شهری صرفاً به معنای سرعت اجرا نیست، بلکه به معنای درست بودن جهت گیری تصمیم ها و سازگاری آن ها با منافع بلندمدت شهر نیز معنا می یابد.

تقویت اعتماد عمومی و مشارکت شهروندی با تکیه بر حکمرانی اخلاق محور

یافته ها نشان می دهد اعتماد عمومی یک متغیر کلیدی در موفقیت سیاست های شهری است و حکمرانی اخلاق محور نقش مستقیمی در تقویت آن دارد. هرچه فرآیندهای تصمیم گیری شفاف تر و پاسخ گوتر باشد و شهروندان احساس کنند قواعد برای همه یکسان اجرا می شود، سطح اعتماد به نهادهای شهری افزایش می یابد.

این اعتماد، به مشارکت فعال‌تر شهروندان در نظارت، ارائه بازخورد و همراهی با سیاست‌ها منجر می‌شود. در نتیجه، سیاست‌های شهری با مقاومت اجتماعی کمتر، هزینه اجرایی پایین‌تر و اثربخشی بالاتر پیش می‌رود. پژوهش نشان می‌دهد حکمرانی اخلاق‌محور از طریق اخلاق ارتباطی، احترام به کرامت شهروندان، شنیدن صدای گروه‌های مختلف و ارائه توضیح منطقی درباره تصمیم‌ها، سرمایه اجتماعی را بازتولید می‌کند و شکاف میان مدیریت شهری و جامعه را کاهش می‌دهد.

تقویت زمینه تحقق عدالت فضایی و کاهش نابرابری‌های شهری با تکیه بر حکمرانی اخلاق‌محور

یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که یکی از آثار مستقیم اخلاق‌محوری در حکمرانی شهری، اصلاح الگوی توزیع منابع و خدمات شهری است. در حکمرانی غیرشفاف یا مبتنی بر روابط غیررسمی، منابع شهری تمایل دارد در برخی مناطق متمرکز شود و نابرابری‌های فضایی تشدید گردد. اما در حکمرانی اخلاق‌محور، اصل انصاف و عدالت به معیار سیاست‌گذاری تبدیل می‌شود و تخصیص منابع، به سمت توازن خدمات، توجه به محلات کم‌برخوردار و کاهش شکاف مرکز و پیرامون حرکت می‌کند.

این یافته نشان می‌دهد اخلاق‌محوری، عدالت را از شعار به معیار اجرایی تبدیل می‌کند؛ یعنی عدالت به صورت قابل مشاهده در برنامه‌ریزی فضایی، اولویت‌بندی پروژه‌ها، مکان‌یابی خدمات عمومی و سیاست‌های حمایتی شهری خود را نشان می‌دهد. نتیجه چنین رویکردی، کاهش احساس تبعیض و افزایش تعلق شهروندی در محلات مختلف است.

کاهش تعارض منافع، رانت و بسترهای فساد شهری با تکیه بر حکمرانی اخلاق‌محور

یکی از یافته‌های محوری پژوهش این است که بخش مهمی از ناکارآمدی شهری نه از کمبود منابع، بلکه از انحراف منابع در اثر تعارض منافع و فساد اداری ناشی می‌شود. حکمرانی اخلاق‌محور با نهادینه‌سازی سازوکارهای پیشگیری از تعارض منافع، شفافیت در قراردادهای و مزایده‌ها، نظارت‌پذیری فرایندها و تقویت پاسخ‌گویی مدیران، احتمال شکل‌گیری رانت و تخلف را کاهش می‌دهد.

کاهش فساد، پیامدهای زنجیره‌ای دارد: منابع شهری به جای اتلاف، به سمت نیازهای واقعی شهر هدایت می‌شود، کیفیت پروژه‌ها بالا می‌رود، اعتماد عمومی تقویت می‌شود و در نهایت امکان برنامه‌ریزی بلندمدت و پایدار برای شهر فراهم می‌گردد.

حرکت از تصمیم‌گیری مبتنی بر منطق کوتاه‌مدت به سمت مسئولیت‌پذیری بین‌نسلی با تکیه بر حکمرانی اخلاق‌محور

یافته‌ها نشان می‌دهد توسعه شهری پایدار نیازمند نگاه بلندمدت و توجه به حقوق نسل‌های آینده است. در حکمرانی اخلاق‌محور، مسئولیت‌پذیری بین‌نسلی به یک اصل راهنما تبدیل می‌شود و تصمیم‌های شهری صرفاً بر اساس دستاوردهای فوری یا منافع گروهی تنظیم نمی‌گردد.

این رویکرد سبب می‌شود پیامدهای محیط‌زیستی و اجتماعی تصمیم‌ها جدی گرفته شود، تخریب منابع طبیعی و محیط‌زیست شهری کاهش یابد، و برنامه‌ریزی شهری به سمت تاب‌آوری و زیست‌پذیری حرکت کند. بنابراین اخلاق‌محوری، پیوند میان مدیریت شهری و پایداری زیست‌محیطی را تقویت کرده و از تولید بحران‌های شهری در آینده جلوگیری می‌کند.

ایفای نقش متغیر میانجی میان ارزش‌های انسانی و نتایج توسعه‌ای توسط حکمرانی اخلاق‌محور

یافته کلیدی پژوهش آن است که ارزش‌های انسانی به خودی خود به نتیجه توسعه‌ای منجر نمی‌شوند، مگر آنکه در قالب سازوکارهای حکمرانی قابل اجرا شوند. بر همین اساس، حکمرانی اخلاق‌محور به عنوان متغیر میانجی عمل می‌کند که ارزش‌هایی مانند عدالت، شفافیت، مسئولیت‌پذیری و احترام به کرامت انسانی را به سیاست‌ها، رویه‌ها و تصمیم‌های اجرایی ترجمه می‌کند و سپس این ترجمه عملی، به نتایج توسعه‌ای منجر می‌شود.

به بیان روشن‌تر، هرچا ارزش‌های انسانی در سطح گفت‌وگو باقی بماند، اثر آن محدود است؛ اما هرچا این ارزش‌ها به قواعد نهادی، شاخص‌های ارزیابی عملکرد، رویه‌های پاسخ‌گویی و سازوکارهای نظارتی تبدیل شود، اثر آن در کیفیت حکمرانی و در نهایت در پایداری شهری قابل مشاهده خواهد بود.

مجموع یافته‌ها یک زنجیره اثرگذاری را نشان می‌دهد: نهادهای شن ارزش‌های انسانی در مدیریت شهری، به تقویت مؤلفه‌های حکمرانی اخلاق محور منجر می‌شود؛ حکمرانی اخلاق محور نیز با افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی، کاهش تعارض منافع، تقویت اعتماد عمومی و مشارکت، و اصلاح تخصیص منابع، زمینه تحقق عدالت فضایی و پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی را فراهم می‌سازد. بنابراین توسعه شهری پایدار در این پژوهش، پیامد مستقیم یک نظام حکمرانی است که اخلاق را از سطح توصیه‌های کلی به سطح سازوکارهای اجرایی ارتقا داده است.

بحث

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که حکمرانی اخلاق محور نه تنها یک رویکرد هنجاری مطلوب، بلکه یک ضرورت کارکردی در مسیر تحقق توسعه شهری پایدار است. نتایج به‌دست‌آمده با بخش قابل توجهی از ادبیات نظری حکمرانی شهری هم‌راستا است که بر نقش اعتماد عمومی، پاسخگویی نهادی و مشارکت شهروندان در موفقیت سیاست‌های شهری تأکید دارد (Tacoli, 2021). با این حال، پژوهش حاضر فراتر از رویکردهای رایج، بر این نکته تأکید می‌کند که بدون نهادهای سازی ارزش‌های اخلاقی، حتی سازوکارهای پیشرفته مدیریتی نیز کارایی لازم را نخواهند داشت.

در تفسیر یافته نخست، می‌توان گفت که ارزش‌های انسانی همچون عدالت و شفافیت، زیربنای شکل‌گیری سرمایه اجتماعی در شهرها هستند. سرمایه اجتماعی، به‌عنوان یکی از ارکان پایداری اجتماعی، زمینه تعامل سازنده میان شهروندان و نهادهای شهری را فراهم می‌سازد و از بروز تعارضات اجتماعی و فضایی جلوگیری می‌کند. این نتیجه با پژوهش‌هایی که حکمرانی خوب را در پیوند مستقیم با اخلاق عمومی تحلیل کرده‌اند، هم‌خوانی دارد (Pierre, 2014).

یافته‌های مربوط به عدالت فضایی نشان می‌دهد که حکمرانی اخلاق محور می‌تواند از تمرکزگرایی تصمیمات شهری بکاهد و توزیع متوازن منابع را تقویت کند (Davoudi, 2016). این امر به‌ویژه در شهرهایی که با شکاف‌های فضایی و اجتماعی گسترده مواجه‌اند، اهمیت دوچندان دارد. در چنین شرایطی، اخلاق حکمرانی نقش تنظیم‌گر دارد و مانع از ترجیح منافع گروه‌های خاص بر منافع عمومی می‌شود. از منظر پایداری زیست‌محیطی، نتایج پژوهش بیانگر آن است که رویکرد اخلاق محور، افق تصمیم‌گیری مدیران شهری را از منافع کوتاه‌مدت اقتصادی فراتر برده و توجه به حقوق نسل‌های آینده را برجسته می‌سازد. این موضوع با ادبیات توسعه پایدار که بر مسئولیت بین‌نسلی تأکید دارد، هم‌راستا است (UN-Habitat, 2020).

در نهایت، نقش میانجی حکمرانی اخلاق محور میان ارزش‌های انسانی و توسعه شهری پایدار، یکی از مهم‌ترین دستاوردهای مفهومی این پژوهش محسوب می‌شود. این یافته نشان می‌دهد که ارزش‌ها زمانی اثرگذار خواهند بود که در قالب نهادها، قوانین و رویه‌های اجرایی ترجمه شوند و صرفاً در سطح گفت‌وگو باقی نمانند.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تبیین نقش حکمرانی اخلاق محور در تحقق توسعه شهری پایدار انجام شد و نشان داد که اخلاق و ارزش‌های انسانی، عنصر مغفول اما بنیادین در نظام‌های مدیریت شهری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای هستند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که حکمرانی اخلاق محور می‌تواند از طریق ارتقاء اعتماد عمومی، تقویت مشارکت شهروندی، بهبود عدالت فضایی و توجه به ملاحظات زیست‌محیطی، زمینه تحقق پایداری شهری را فراهم آورد.

بر اساس یافته‌ها، توسعه شهری پایدار بدون توجه به بعد اخلاقی حکمرانی، به رویکردی ناقص و ناپایدار تبدیل خواهد شد. از این رو، بازاندیشی در الگوهای رایج مدیریت شهری و حرکت به سوی مدل‌های انسان‌مدار و ارزش‌محور، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. این پژوهش تأکید می‌کند که حکمرانی اخلاق محور نه یک گزینه انتخابی، بلکه پیش‌شرط اساسی برای دستیابی به شهرهای پایدار، عادلانه و تاب‌آور است. در همین راستا پیشنهادها و کاربردی زیر مطرح می‌شود:

تدوین چارچوب‌های اخلاقی مشخص در نظام مدیریت شهری و الزام نهادهای شهری به رعایت آن‌ها؛ تقویت آموزش‌های اخلاقی حرفه‌ای برای مدیران و برنامه‌ریزان شهری؛ نهادهای سازی مشارکت شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری و نظارت

شهری؛ ادغام شاخص‌های اخلاقیو انسانی در اسناد برنامه‌ریزی منطقه‌ای و شهری؛ انجام پژوهش‌های تجربی آینده با رویکرد کمی یا مطالعه موردی برای سنجش اثرات علمی حکمرانی اخلاق‌محور در شهرهای مختلف.

References:

1. Aazami, M., Ahadnejad Reveshty M., & Tohidloo, S. (2018). Zoning agricultural development of the cities in Hamedan Province. *Journal of Regional Planning*, 8(29), 53–64. <https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article> [In Persian]
2. Aker, J. C. (2011). Dial A for agriculture: A review of information and communication technologies for agricultural extension in developing countries. *Journal of Agricultural Economics*, 42(6), 631–647. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1574-0862.2011.00545x>
3. Akhtar, K., & Pirzad, S. (2014). SWOT analysis of agriculture sector of Pakistan. *Journal of Economics and Sustainable Development*, (11)15, 133–127. <https://core.ac.uk/download/pdf/234pdf.646426> [In Persian]
4. Davoudi, S. (2016). Justice and fairness in urban planning Town. *Journal of Planning Review*, 87(3), 265–280. <https://doi.org/10.3828/tpr.2016.18> [In Persian]
5. Fukugawa, N. (2022). Effects of the quality of science on the initial: public offering of university spinoffs. *Journal of Evidence from Japan Scientometrics*, 127(8), 4439–4455. <https://doi.org/10.1007/s11192-022 04412-1>
6. Haunschild, R., & Bornmann, L. (2022). Relevance of document types in the scores' calculation of a. specific field-normalized indicator. *Journal of Scientometrics*, 127(8), 4419–4438- <https://doi.org/10.1007/s11192 02204411-2>
7. Pierre, J. (2014). *The Politics of Urban Governance*. Palgrave:Macmillan.
8. Rondinelli, D. A., & Johnson, J. H. (2023). Ethical governance and sustainable development. *Journal of Public Administration Review*, 83(10), 215–228. <https://doi.org/10.1111/puar.13522>
9. Sager, T. (2018). Ethics in planning Theoretical perspectives. *Journal of Planning theory*, 17(1), 1–20. <https://doi.org/10.1177/1473095217719375>
10. Tacoli, C. (2021). Urban governance, ethics and sustainability. *Journal of Urban Studies*, 25(1), 1–12. <https://journals.sagepub.com>
11. UN-Habitat. (2020). *World Cities Report 2020: The Value of Sustainable Urbanization*. United Nations. <https://unhabitat.org>